

Tuore muikku luiskahtaa vahingossa kaupan kylmätiskiltä lattialle. Kaupan lihamestari silpaisee lihafileestä kalvon pois. Jauhelihapaketti, maitolitra, juusto, äyriäispitsa tai eineslihapullat ohittavat parasta ennen -päiväyksen.

Äkkiä näistä vielä hetki sitten täysin turvalisista ja syömäkelpoisista elintarvikkeista on tullut EU-asetuksen mukaisia *eläimistä saatavia, ei ihmisravinnoksi tarkoitettuja kaupan luokan 3. sivutuotteita*.

Kun kaupan entiset elintarvikkeet sujahtavat tähän kategoriaan, ne riskeeraavat EU-kielellä ihmisten ja eläinten terveyden. Ne on käsiteltävä sivutuoteasetuksen mukaisissa käsittelylaitoksissa. Esimerkiksi raa'an lihan tai kalan mädätykseen tai kompostointiin täytyy sisältyä tai niitä täytyy edeltää tai seurata hyväksytty pastörinti- tai hygienisointikäsitely.

EU:n sivutuoteasetukseen sisältyy se erikoinisuus, että jos sama muikku luiskahtaa lattialle ravintolassa tai kotikeittiössä, se voidaan laittaa ihan tavalliseen biojäteastiaan ja käsitellä missä tahansa biojätteen käsittelylaitoksessa. Logiikan mukaan lattialle pudonnut muikku on ihmisen terveydelle vaarallinen vain, jos se on pudonnut lattialle juuri kaupassa.

”Kaupan entisille elintarvikkeille lainsäädäntö on kohtuuttoman tiukka. Kauppojen jätteisiin ei liity merkittävää riskiä”, myöntää EU-asetusten kansallisten vastineiden valmisteluun osallistuva MMM:n eläinlääkintöylitarkastaja **Kirsti Huovinen**.

”Ymmärrämme, että asetus on ongelmallinen joillekin kaupoille, mutta ei auta muu kuin pyrkiä löytämään ratkaisut. Pyrimme kansallisessa asetuksessa maksimoimaan lievennyksiä, joustoa ja pelivaraa”, Huovinen lupaa.

Suomi hyödyntää EU-asetuksen sallimat syrjäisten seutujen poikkeukset suurimmalla mahdollisella tavalla. Lähes puolet maamme pinta-alasta, koko Pohjois-Suomi ja Lappi, voidaan lukea eläintiheytensä ja käsittelykapasiteetin puutteensa ansiosta syrjäisiin seutuihin, joiden ei tarvitse noudattaa sivutuoteasetusta. Myös pienet kaupat, joissa syntyy sivutuotejätettä alle 50 kiloa viikossa tai alle 200 kiloa kuukaudessa, saavat vapautuksia käsittelyvaatimuksista vuoteen 2012 saakka. Tarkemmin vapautuksista säädetään vielä kansallisessa sivutuoteasetuksessa myöhemmin.

Päivittäistavarakauppa PTY ry:n jäsenyritykset ovat tehneet yhteistyössä Eviran, MMM:n, Ympäristöyritysten Liiton ja Jätelaitosyhdistyksen kanssa ohjeen kauppojen sivutuotejätehuoltoon. Ohje valmistui helmikuun lopussa ja se liittyy myymälöiden omavalvontaohjeeseen.

Suomessa asetus koskee käytännössä kaupan tuotteista eläimistä saatuja raakoja

Kauppa pulassa:

Käsittelylaitoksia liian vähän

Kaupan entisten elintarvikkeiden jätehuoltoon tuli helmikuun lopussa uusi EU-asetus, joka astui voimaan ilman siirtymäaikaa miltei saman tien. Asetuksen mukaisia käsittelylaitoksia on Suomessa liian vähän. Sekä kauppa että suomalaisviranomaiset moittivat vaatimuksia epäloogisiksi ja kaupalle kohtuuttomiksi.

ja kypsennettyjä elintarvikkeita, jotka poistetaan myynnistä päiväysten ylittyessä tai kylmäketjun katkettua. Myös einokset ja valmistuotteet, joissa on lihaa, kalaa, äyriäisiä tai simpukoita, kuuluvat sivutuotteisiin, samoin maito ja maitotuotteet. Esimerkiksi leipä tai suklaa eivät kuulu sivutuotteisiin.

KOHTUUTTOMIA VAATIMUKSIA

Sivutuoteasetuksen mukaan sivutuotteet voi käsitellä ympäristölainsäädännön mukaan hyväksytyissä poltto- tai rinnakkaispolttolaitoksissa, sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyissä biokaasu- tai kompostointilaitoksissa, käyttää raaka-aineena bioetanolin valmistuksessa tai

käyttää rehuna asetuksessa säädettyllä tavalla. Käsitelty, siis kypsennetty entiset elintarvikkeet, saa käsitellä myös sellaisissa laitoksissa, joita ei ole hyväksytty sivutuoteasetuksen mukaan.

Jos luokan 3. sivutuotteita laitetaan samaan jäteastiaan muiden biojätteen kanssa, koko jäte-erä on käsiteltävä sivutuoteasetuksen vaatimusten mukaisesti.

Kauppa tahtoi toimia asetuksen mukaan, mutta ongelmana on, ettei Suomessa ole tällä hetkellä kaikilla alueilla sellaista laitoskapasiteettia, joka voisi käsitellä sivutuotteita asetuksen vaatimusten mukaan.

Kauppa selvitti laitosverkostoa viimeksi marraskuussa ja löysi Suomesta suuria katvealueita, joilla ei yksinkertaisesti ole sopivaa käsittelylaitosta.

Lauri Mannerman/SOK

Kun kala on ostettu kaupan tiskiltä ja viety kotiin, se pääsee pois sivutuoteasetuksen piiristä. Jos se sen sijaan ehtii vanhentua kaupassa, sen jätehuoltoa säätelevät tiukat asetukset.

”Pori-Tampere-Lahti-Lappeenranta-linjan eteläpuolella sivutuotejätehuolto on järjestettävissä, koska siellä laitospaasiteettia löytyy. Ongelmat tulevat tästä pohjoiseen mentäessä. Vaikein tilanne on Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Karjalassa, Pohjois- ja Etelä-Savossa sekä Kainuussa”, listaa PTY ry:n johtaja **Ilkka Nieminen**.

Pahimmilla alueilla lähimpään sivutuoteasetuksen mukaiseen käsittelylaitokseen on matkaa useita satoja kilometrejä. Pitkät kuljetusmatkat tuottavat päästöjä ja nostavat jätehuoltokustannuksia.

”Elinkeinoharjoittajan ja jätteenkuljettajan kannalta tilanne on täysin kohtuuton. Jätteen kuljettaminen satoja kilometrejä on kallista ja järjetöntä. Kauppa pyrkii ryhdikkäästi toteuttamaan asetukset, mutta kun laitospaasiteettia ei ole, se on vaikea tilanne myymälöille”, Nieminen harmittelee.

KUKAAN EI TIEDÄ KOKONAISPAASITEETTIA

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran **Olli Vennelampi** uskoo laitospaasiteettia olevan riittävästi – ainakin paperilla. Tilannetta kuitenkin vaikeuttaa se, että vain osa laitoksista pystyy ottamaan vastaan esimerkiksi pakattuja luokan 3. sivutuotteita. Osa laitoksista on hyväksyttänyt prosessinsa myös luokan 3. sivutuotteiden vastaanottoon, mutta käytännössä kapasiteetti täyttyy muunlaisista jätteistä.

Päivittäistavarakaupan sivutuotteiden käsittelyyn soveltuvat laitokset 2011

← PTY teetti Tuula Pohjolalla ja Crnet Oy:llä selvityksen käsittelylaitoksista marraskuussa. Kartta kuvaa arvioitua tämän vuoden tilannetta syksyllä 2010 käytettävissä olleiden tietojen pohjalta. Selvityksen tekemisen jälkeen Eviran laitoshyväksyntätilanne on jonkin verran muuttunut.

vimelco binder+co
bivitec-kaksoisiskuseula
seuloo hienojaetta jopa biojätteestä...

...joten luultavasti se silloin seuloo hienoon kokoon ihan mitä vaan

KOMPREEN **U** **binder+co** **MATERIAALIT** **www.vimelco.fi**

Vimelco Oy | Kerkkolankatu 30, 05800 Hyvinkää | Kierrätysalan koneet:
Lauri Rahikainen, 050 4568143; Max Leino, 050 4568144

Ravintoloita ja niiden biojätteitä
sivutuoteasetus ei koske.

Tämän vuoksi sen paremmin Evira kuin kauppatkaan eivät osaa sanoa, paljonko Suomessa todellisuudessa löytyy laitoskapasiteettia kaupan sivutuotteiden käsittelyyn.

Eviran listan mukaan Suomessa on tällä hetkellä kymmenkunta sellaista kompostointi- tai biokaasulaitosta, jotka voivat vastaanottaa ja käsitellä luokan 3 sivutuotteita. Tällaisia ovat Biovakan biokaasulaitos Vehmaalla, Envor Biotech Oy:n biokaasulaitos Forssassa ja Kujalan Komposti Oy:n kompostointilaitos Lahdessa.

Lisäksi listalla ovat Satakierto Oy:n biokaasulaitos Säkylässä, Lakeuden Etappi Oy:n biokaasulaitos Ilmajoella ja HSY:n kompostointilaitos Espoon Ämmässuolla. St1:n Hämeenlinnan Bionolix-laitos saa myös ottaa vastaan kaupan sivutuotteita, vaikkei se näy tällä listalla.

Laitoshyväksyntää tai validointia ovat lisäksi hakenneet Biokymppi Oy:n biokaasulaitos Kiteellä, Kymen Bioenergia Oy:n biokaasulaitos Kouvolassa, VamBio Oy:n biokaasulaitos Vampulassa, Kekkilän Joutsenon ja Mikkelin kompostointilaitokset, Mustankorkean kompostointilaitos Jyväskylässä, Satakierto Oy:n Köyliön laitos, Oulun Jätehuollon kompostointilaitos sekä muutama pienempi laitos. Tilanne elää koko ajan, sillä yhä uudet laitokset ovat innostuneet hakemaan laitoshyväksyntää tai validointia.

”Hyväksyntään on kiinnostusta ja hakemuksista on Evirassa ruuhkaa. Sen vuoksi hakemus-

ten käsittely on viivästynyt”, Venelampi kertoo.

Evira on linjannut, että jos laitokset ovat jättäneet hakemuksen sisään, ne voivat vastaanottaa luokan 3. sivutuotteita kunnes päätös tulee. Kauppojen on kuitenkin vaikea toimia pelkän suullisen luvan varassa.

”Jos ei ole kirjallisia dokumentteja, uskaltaako kauppa toimia sen varassa? Jos jollain paikakunnalla innokas terveystarkastaja tulkitsee pelkästään EU-asetusta, kauppa on silloin pulassa”, huomauttaa SOK:n ympäristöpäällikkö **Juhani Ilmola**.

Myös polttolaitokset saisivat ottaa luokan 3 sivutuotteita vastaan. Sivutuoteasetus tuli kuitenkin Suomen kannalta voimaan muutaman vuoden liian aikaisin, sillä seuraavat jätteenpolttolaitokset ovat käynnistymässä Oulussa, Vaasassa, Vantaalla ja todennäköisesti Pirkanmaalla vasta lähivuosina.

PAKKAUKSET JOUDUTAA PURKAMAAN

Lappeenrannan Prisma on jo pitkään joutunut purkamaan biojätteet pois pakkauksista sadakseen ne hyötykäyttöön. Jätteiden toimitusosoitteena toimiva biojätteiden käsittelylaitos ei voi ottaa vastaan pakattuja entisiä elintarvikkeita.

”Pakkausten purkaminen teettää paljon työtä ja tuo meille kustannuksia”, kertoo Etelä-Karjalan Osuuskaupan päivittäistavarakaupan johtaja **Pirjo Immonen**.

Jätehuoltopalvelut Lappeenrannan Prismalle on tarjonnut Hyötypaperi Oy, joka etsii kuumiesistä parempia vaihtoehtoja kaupan biojätteiden ja sivutuotteiden käsittelyyn. Hyötypaperi Oy hoitaa muun muassa kauppojen jätehuoltoa Kaakkois-Suomessa, Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa.

Lauri Mannermaa/SOK

Nämä lihat eivät vielä kuulu sivutuotelainsäädännön piiriin. Tuoreita lihapaloja Jyväskylän Mestarin Herkun tiskillä.

Scanstockphoto

”Olisi hienoa, jos purkamistyön saisi jättää pois”, Immonen toivoo.

Samaa toivoo myös SOK:n ympäristöpäällikkö Juhani Ilmola. Hänen mielestään on nyrinkurista, jos terveyttä ja hygieniää edistämään luotu sivutuoteasetus johtaakin toimintamalleihin, joissa kaupan elintarvikehygieniä vaarantuu. Vanhentuneiden jauhelihapaketien purkaminen kaupan tiloissa ei ainakaan paranna hygieniatasoa.

SUUNNITELMAT ODOTTAVAT VAHVISTUSTA

”Kaupalle olisi parasta, jos kaikki kaupassa syntyvä biojäte, sekä pakattu että pakkaamaton ja sekä kasvis- että lihapuolelta menisi samaa kuljetusreittiä. Kahdet jäteasiat ja kahdet jättekuljetukset merkitsevät tuplakustannuksia”, Ilmola muistuttaa.

Myös Osuuskauppa PeeÄssän myymälät Kuopion seudulla joutuvat vielä purkamaan elintarvikepakkauksensa. Pienimmät myymälät ovat joutuneet toimittamaan biojätteensä purkamattomina sekajätteen joukossa kaatopaikalle.

Tällä hetkellä seudun myymälöille lähin luokan 3. sivutuotteille hyväksytty laitos on Kujalan Komposti Lahdessa. Iisalmesta sinne

kertyy matkaa lähes 400 kilometriä.

”Ei sellaista matkaa ole järkevää kuljettaa. Katsomme nyt paikallisten jätetoimijoiden kanssa rauhassa, kuka pystyisi ottamaan myös pakatut jätteemme hyväksyttiin käsittelyyn. Heti kun sellainen löytyy, olemme valmiita toimimaan”, Osuuskauppa PeeÄssän tekninen isännöitsijä **Reijo Jäntti** sanoo.

Hän odottaa vahvistusta sille, voisiko toimitusosoitteena jatkossa olla Biokymppin laitos Kiteellä.

”Teemme suunnitelmat nyt sen varaan. Toivottavasti saamme sinne menemään kaiken biojätteen, sekä pakatut että pakkaamattomat. Alamme todennäköisesti samalla kerätä myös energijakeen erikseen”, Jäntti kaavailee.

Eviran sivutuoteasetuksen mukaisen hyväksynnän jo saaneet käsittelylaitokset ovat varautuneet ottamaan vastaan luokan 3. sivutuotteita uusilta asiakkailta. Esimerkiksi Envor Biotech Oy Forssassa on juuri käynnistämässä biokaasulaitoksensa laajennusta, kolmatta bioreaktoria, joka kasvattaa laitoksen kapasiteetin kesään mennessä 84 000 tonniin. Yhtiö suunnittelee myös uuden biokaasulaitoksen rakentamista Outokumpuun.

”Olemme kasvattaneet kapasiteettia ja näin valmistautuneet ottamaan vastaan lisää jätte-

Liiketoimintajohtaja **Kim Hyppösen** mukaan uudet yhteistyökuviot merkitsevät, että pian yhtiö voi kertoa hyviä uutisia myös Lappeenrannan Prismalle.

”Olemme tehneet sopimuksen Kymen Bioenergia Oy:n kanssa. Heidän uusi biokaasulaitoksensa Kouvolassa on ollut koekäytössä alkuvuodesta lähtien. Toimitamme sinne pakattuja sivutuotteita ja biojätteitä jo Kymenlaakson seudulta ja syksyyn mennessä pystymme todennäköisesti toimittamaan sinne myös Etelä-Karjalan ja samalla Lappeenrannankin biojätteet”, Hyppönen sanoo.

Kymen Bioenergia Oy:n toimitusjohtaja **Markku Tommiskan** mukaan Kouvolan biokaasulaitos on varautunut ottamaan vastaan Kymenlaakson biojätteitä ja entisiä elintarvikkeita kaupoista. Puolet 19 000 tonnin laitospakapiteetista on kuitenkin varattu puhdistamolietille.

”Pystymme ottamaan vastaan myös pakattuja biojätteitä, mutta toivomme, että kauppa lajittelee erilleen jo synty- päässä energijakeen ja biojätteen. Prosessissamme on pulpperi ja seula, joten saamme eroteltua muovit, metallipurkit ja alumiinifoliot”, Tommiska sanoo.

Tämä tarkoittaisi, ettei lappeenrantaisten kauppiaiden tarvitsisi enää purkaa päiväyksensä ohittaneita jauhelihapaketteja kaupan tiloissa.

www.amt.fi

Kansallinen asetus lausunnoille

■ Sivutuoteasetus on tuottanut murheita suomalaiselle elintarvikeketjulle 2000-luvun alusta saakka. EU loihi asetuksen silloin paniikkitunnelmissa hullun lehmän taudin säikäyttämänä. Vuoden 2002 sivutuoteasetus on sittemmin todettu käytännössä mahdottomaksi toteuttaa ja se uudistettiin vuonna 2009. Komissio täydensi uutta sivutuoteasetusta nyt helmikuussa täytäntöönpanoasetuksella, joka säättää yksityiskohdaisesti sivutuotteiden käsittelyä koskevista vaatimuksista.

Komission täytäntöönpanoasetuksen valmistelu myöhästyi niin, että se astui voimaan heti 4. maaliskuuta. Ei ehtinyt kuluakaan edes vaadittua kolmea viikkoa asetuksen julkistamisesta. Asetukseen ei myöskään sisälly siirtymäaikaa, vaan asetusta sovelletaan selaisenaan kaikissa jäsenmaissa.

Ongelmallisimmaksi se on kuitenkin osoittautunut Suomessa, koska meiltä puuttuu Keski-Euroopan maille ominainen tiheä polttolaitosverkosto. Monissa muissa EU-maissa on myös tyypillistä, että entiset elintarvikkeet kuljetetaan kaupoista paluukuljetuksina takaisin tuotantolaitoksille, jolloin asetusta ei

edes sovelleta kauppaan. Suomessa tällaisia paluukuljetuksia on ollut käytössä lähinnä päiväyksen ylittäneelle maidolle, jota on toisinaan viety takaisin meijerille eläinrehun valmistukseen.

EU-asetukset täydennetään kansallisilla asetuksilla. Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee juuri kahta asetusta, joista ensimmäisenä valmistunee *asetus eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta ja hävittämisestä*. MMM:n eläinlääkintöylitarkastaja **Kirsti Huovinen** kertoo, että asetus on lausunto-kierroksella huhtikuun ja tulisi parhaassa tapauksessa voimaan ennen kesälomaa.

Toinen asetus, *maa- ja metsätalousministeriön asetus eräitä eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien laitosten valvonnasta ja eräiden sivutuotteiden käytöstä*, puolestaan saadaan valmiiksi muutaman viikon tätä myöhemmin.

Huovinen kertoo, että kansallisten asetusten valmistelutyöhön päästiin vasta maaliskuussa, koska sitä ennen kaikki

työaika meni EU-asetusten kanssa. Huovinen ei ole tyytyväinen EU:n uuteen sivutuoteasetukseen.

”Ensimmäistä sivutuoteasetusta laadittaessa tapahtui ylilyöntejä. Olisin toivonut, että niihin olisi ronskimmin puututtu, kun sivutuoteasetusta uudistettiin. Olen pettynyt kokonaisuudistukseen. Siirtymäaikakin olisi ollut tervetullut”, Huovinen harmittelee.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira puolestaan tekee ohjeen kaupoille, laitoksille ja viranomaisille heti, kun kansalliset asetukset on saatu valmiiksi. Eviran nettisivuilla on nyt väliaikainen ohje kaupan entisten elintarvikkeiden käsittelyyn ja hävitykseen.

”Evira ei voi neuvoa kaupaa toimimaan lainsäädännön vastaisesti, mutta ohjeistuksessa on yritetty sanoa, että täysimääräinen sivutuotelainsäädäntö ei onnistu ilman kansallista asetusta. Siksi kevät on tässä nyt sopeutumisaikaa, kunnes kansalliset asetukset on saatu”, **Tuula Koimäki** Evirasta huomauttaa.

”Valvontakin alkaa neuvonnalla ja sillä, että selvitetään oikeita käsittelymahdollisuuksia”, hän jatkaa.

tä, koska arvelimme, että kysyntä tulee kasvaan. Kapasiteetin pitäisi kohtuudella riittää”, Envor Groupin toimitusjohtaja **Mika Laine** arvioi.

Hänen mukaansa yhtiölle on tullut paljon kysymyksiä erityisesti pakatun biojätteen vastaanottamisesta.

”Pystymme kyllä ottamaan pakattua biojätettä vastaan, mutta se on hinnoittelultaan kalliimpaa, koska meidän on laitoksella puh-

distettava ja esikäsiteltävä materiaali”, Laine perustelee.

Laineen mukaan on vaikea arvioida, paljonko sisään tulevasta materiaalista voi jatkossa olla pakattua. Joka tapauksessa ennen sekajätteen joukkoon mennyt pakattu biojäte ohjautuu jatkossa laitospölypoistoon.

”Emme pysty vielä käytännössä sanomaan, muuttaako tämä biojätteen laatua, tai mitä vaikuttaa, jos biojätteen seassa on paljon muovia.

Jos pakattua materiaalia rupeaa olemaan biojätteen seassa enemmän, silloin kustannusten nousu täytyy vain jakaa tavallisen biojätteen hintaan”, Laine puntaroi.

Sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoasetus vaatii, että jäteasiat, puristinkontit ja jäteautot on merkittävä ”luokan 3 sivutuote, ei ihmis-ravinnoksi”-tarralla. Kaupan on pidettävä kirjaa

eläimistä saatujen elintarvikkeiden poisheittohävikistä. Sivutuotteita kuljettavan jäteyrittäjien on rekisteröidyttävä ELY-keskuksen jätetiedostoon.

YLIHINNOITTELU POIS

PTY:n Ilkka Niemisen mukaan sivutuoteasetuksen vaatimukset ovat nostaneet kaupan jätehuoltokustannuksia, sillä myös jätehuoltoyrittäjien perimät maksut ovat nousseet. Muutamilla alueilla jätehuoltourakoitsijat ovat laskuttaneet ylihintaa astioiden tarroituksista.

”On ilmennyt astiatyhjennysten hintojen merkittäviä hinnankorotuksia ja kalliita kuljetusmaksuja. Olemme keskustelleet Ympäristöyrittäjien Liiton, Kiinteistöliiton ja Jätelaitosyhdistyksen kanssa, jotta saisimme kaikille tahoille yhdenmukaiset perehdytysohjeet eikä palvelun ostajan ja tarjoajan välillä olisi epäselvyyksiä”, Nieminen taustoittaa.

”On tärkeä tietää, että eläinperäisen poisheittohävikin kuljettaminen ei esimerkiksi lisää astioiden puhdistustarvetta, joten siitä ei voi laskuttaakaan. Ei saisi ruveta hinnoittelemaan työvaiheita, joita ei asetuksessa edes vaadita”, Nieminen muistuttaa.

